מג: המפקיד פרק שלישי בבא מציעא

לימא רבה דאמר כב"ש. וא"ת לוקי פלוגתייהו בתחבר ממילא ורבה כב"ה וי"ל דא"כ לא הוו פליגי בית שמאי:

בית שמאי סברי שליחות יד אינה צריכה חסרון. וא"ת מ"כ תרי בני הך דהכא וסיפא דהמושב לשלוח יד למה לי וי"ל דסיפא משמועי' לבב"ש אפילו בדבר בלא משיכה חייב והך דהכא משמועינן דלב"ה צריכה חסרון: **אלא** הא דאמר רבא שואל שלא מדעת גזלן הוי. אומר ר"ת דגרסינן בכל הני רבא דהך דשואל ע"כ רבא הוי דקאמר בתר רבה ורב יוסף בהמוכר הספינה (כ"ב דף פח.) ומדהתם רבא כולהו נמי רבא דאי לאו הכי לא פריך מידי דמצי לתוקומה פלוגתיה כחד מהנך פלוגתי' דלעיל: **משלם** אותה ואת גיזותיה ואת ולדותיה דברי ר"מ רבי יהודה אומר גזלה חוזרת בעיניה. וא"ת הא דתנן בפרק הגחל קמא (כ"ק דף ק:) הנותן למר לנכנע לנכנע לו לחדוש ולנכנע שמור אם השכם יתר על הוצאה יתירה על השכם נותן לו הוצאה יתירה על השכם נותן לו השכם דברי רבי יהודה ר"מ אומר אין נותן לו אלא דמי למרו בלבד אלמא סברתם הפוכות ומיתרץ ר"ת דהכא גבי גזילה סבר ר"מ שיעור אינו קונה משום דקנסא קנס במזיד אבל בלנכנע לו אדוש דשוגג לא קנס והכי איתא בהגוזל ור' יהודה דסבר הכא דשיעור קונה היינו משום דמתכוין לקנות בשיעור אבל לנכנע שמור אין מתכוין לקנותו בכך: **ר"ע** אומר בשעת התביעה. תימה מאי קסבר אי קסבר שיעור קונה למה ישלם השכם בשעת התביעה הלא בשעת גזיזה קנאה ואם הגדילה רחל לו הגזיזה ומתייקרה לא ישלם אלא כמו שעה רחל בשעת גזיזה ואי קסבר שיעור אינו קונה א"כ כשגזזה אחר התביעה נמי יהא הכל לגבול דבמאי קנה ועוד דקאמר ורבה ר"ע במקום שיש עדים בשעת שליחות יד שישלם כאותה שעה במאי קנה והלא אכתי אפילו שיעור ליכא וגם כי יגזזנה שיעור לא יקנה ועוד למאן מודה הלא אין לב"ש אין לב"ה לא קנאה בשעת שליחות יד עד שעת שיעור ועוד דשמואל ור' יוחנן פסקו כר"ע בשמעתין ובהגוזל קמא (כ"ק דף לד:) אית להו דשיעור קונה לכך נראה לב"ש דאתרי יליף בחסר ויתר מיירי אף ביזוקרא וחזלא דאם הוקרה משלם בשעת הוצאה מן העולם ואם החלה משלם בשעת הגזלה וב"ה לא פליגי נמי בהא והיינו כרבה אלא ב"ש מיירי נמי בשיעור דקאמר דיקא נמי מדלא קתני בזול וביוקר ובהא פליגי ב"ה דשיעור קונה ור"ע פליג אזול ויוקר דאמר משלם בשעת התביעה אין החל ואין הוקר:

החושב לשלוח יד. הך מחשבה הוי דבור כדיליף מעל כל דבר וכן מחשבת פגול נמי הוי בדבור ולא בלב כדמוכח בפרק כ' דזבחים (דף ג.) ובפ"ק דמנחות (דף ג:) ובפרק תמיד נשחט (פסחים דף סג.) ובפרק המזקין (גיטין דף נד:) ובמקומות אחרים פירשתי[ח]:

הדרן עלך המפקיד

אלא פשיטא כשעת הוצאה מבית בעלים לימא רבה דאמר כבית שמאי אמר לך רבה ביתר כולי עלמא לא פליגי כי פליגי בחסר ב"ש סברי שליחות יד אינה צריכה חסרון וכי חסר ברשותא דידיה חסר וב"ה סברי שליחות יד צריכה חסרון וכי חסר ברשותא דמריה חסר אלא הא דאמר רבא [ט]שליחות יד אינה צריכה חסרון לימא רבא דאמר כב"ש אלא הכא במאי עסקינן [י]כגון שטלטלה להביא עליה גזלות ובשואל שלא מדעת קא מיפלגי ב"ש סברי [יא]שואל שלא מדעת גזלן הוי וכי חסר ברשותא דידיה חסר וב"ה סברי שואל שלא מדעת שואל הוי וכי חסר ברשותא דמרה חסר אלא הא [יב]דאמר רבא [יג]שואל שלא מדעת לרבנן גזלן הוי לימא רבא דאמר כב"ש אלא הכא בשבח של גזילה קמיפלגי ב"ש סברי [יד]שבח גזילה דנגזל הוי ובית הלל סברי שבח גזילה דגזלן הוי ובפלוגתא דהני תנאי דתניא [טו]הגוזל את הרחל גזזה וילדה משלם אותה ואת גיזותיה ואת ולדותיה דברי ר"מ ר' יהודה אומר [יז]גזילה חוזרת בעיניה דיקא נמי דקתני ב"ש אומרים ילקה בחסר וביתר וב"ה אומרים כשעת הוצאה ש"מ: ר"ע אומר כשעת התביעה: אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' עקיבא ומודה ר"ע במקום שיש עדים מ"ט דאמר קרא [יח]לאשר הוא לו יתננו ביום אשמתו וכיון דאיכא עדים מההוא שעתא הוא דאיחייב ליה אשמה א"ל ר' אושעיא לרב יהודה ר' אתה אומר כן הכי א"ר אסי אמר ר' יוחנן חלוק היה ר"ע אפי' במקום שיש עדים מ"ט דאמר קרא לאשר הוא לו יתננו ביום אשמתו ובי דינא הוא דקא מחייבי ליה אשמה א"ל ר' זירא לר' אבא בר פפא כי אזלת להתם אקיף אסולמא דצור ועול לגביה דר' יעקב בר אידי ובעי מיניה אי שמיעא ליה לר' יוחנן הלכה כר"ע או אין הלכה כר"ע א"ל הכי אמר ר' יוחנן הלכה כרבי עקיבא לעולם מאי לעולם אמר רב אשי שלא תאמר הני מילי היכא דליכא עדים אבל היכא דאיכא עדים לא ואי נמי דאהדדה לדוכתה ואיתברא לאפוקי מדרבי ישמעאל דאמר [יט]לא בעינן דעת בעלים קא משמע לן דבעינן דעת בעלים ורבא אמר הלכה כבית הלל: **מתני'** החושב לשלוח יד בפקדון בית שמאי אומרים חייב ובית הלל אומרים [כ]אינו חייב עד שישלח בו יד שנאמר [כא]אם לא שלח ידו במלאכת רעהו [כב]הטה את החבית ונטל הימנה רביעית ונשברה אינו משלם אלא רביעית [כג]הגביהה ונטל הימנה רביעית ונשברה משלם דמי כולה:

גמ'

אלא פשיטא כשעת הוצאה מבית בעלים. כשעת הגזילה וביתר פליגי דקתני ב"ש אם הוקרה ילקה לשלם כשעת הוצאה מן העולם ובית הלל אמרי כשעת הוצאה מבית בעלים **כחסר.** ובקתני ב"ה כשעת הוצאה מן העולם. ודקא קשיא לך כל הגזלנין משלמים כשעת הגזילה אי בגזילה ממש דגזלה מעיקרא ה"נ אבל הכא דבהיתרא אתא לידיה ומשום שליחות יד קמחייבת ליה בהא פליגי: **ב"ש סברי שליחות יד אינה צריכה חסרון.** ומשמע דה יד אע"פ שלא מקרה הוא גזילה וקמה ברשותיה וכשהחלה ברשותו הוזלה ואם היתה בעין אומר לו הרי שלך לפניך עכשיו שהוליאה משלם כשעת שליחות יד: **אלא הא דאמר רבא.** לעיל בשמעתין (דף מח.): **שליחות יד אינה צריכה חסרון.** דקתמר שלא תאמר שליחות יד כו': **הא דאמר רבא.** בהמוכר את הספינה (כ"ב דף פח.): **שואל שלא מדעת לרבנן גזלן הוא.** גבי שולח את בנו אצל חנוני דפליגי רבנן ור' יהודה ואוקי רבא פלוגתייהו בשואל שלא מדעת ואמר לרבנן גזלן הוי ומדאוקי רבא לרבנן בהכי סבירא ליה לדידיה גזלן הוי ואהדר לאוקמי מילתיה כרבנן דהלכתא כרבים: **לימא כב"ש.** אמרה: **אלא הכא בשבח גזילה פליגי.** והאי חסר ויתר דתמני' לאו ביזוקרא וחזלא אלא במאי דמסרה דהיינו גיזות ובמאי שהומיה כגון אם נתעברה אצלו דב"ש סברי הכל שלם כבר"מ דבריתא וב"ה כרבי יהודה כשעת הוצאה מבית הבעלים: **דיקא נמי.** דבגיזות וולדות פליגי דקתני לשון חסר ויתר ולא קתני לשון זול ויוקר: **ומודה ר"ע במקום שיש עדים.** כמה היתה שוה ביום שגזלה ולאו שגזלה הימנו דמשלם כשעת הגזילה: **מאי טעמא דרבי עקיבא.** דאמר כשעת התביעה: **דאמר קרא ביום אשמתו.** בדמים של אותו יום שהוא מתחייב לו והיכא דתבעו והודה דעל פיו הוא מתחייב העמדתו בדין והולאתו הוא יום אשמתו אבל אם יש עדים משעה שלאחוה שגזלה הוא אשם לו: **לאחר.** לאחר ישראל: **אקיף.** הרבה את הדרך וסבב דרך אחרוכה הר לור מקום שר' יעקב שם ובעי מיניה מה שמע מר' יוחנן רבו על כך. כל מהלך דרך אחרוכה במקום שיש קנרה מקיף הוא: **אי נמי דאהדרה לדוכתה.** להכי אשמועינן לעולם לומר שאם החזירה למקומה לאחר שנלקח כה יד ונשברה באותם אף מזו הלכה כר"ע דאמר לעיל[ז] גבי גנב טלה מן העדר ברך דעת בעליה: **ורבא אמר הלכה כב"ה.** כשעת גזילה ואתן כרבא עבדינן דהוה ליה בתרלאה: **מתני' החושב לשלוח יד.** (מ) אמר בפני עדים לטעון פקדונו של פלוני לעצמי: **חייב.** באונסיה מהיום והלאה אם נאנס חייב באחריות: **הטה את החבית.** נפשה היא: **ונשברה.** לאחר זמן: **אינו משלם אלא רביעית.** דשליחות יד אינו מתחייב באונסין עד שימשון או יגביה דהוי קנייה: **הגביהה ונטל.** דהוי קנייה בהגבהתה וחסרון מנטילת רביעית חייב באונסיה: גמ'

אחיים. מלמד באנפי נפשה היא: **אינו משלם אלא רביעים.** דשליחות יד אינו מתחייב באונסין עד שימשון או יגביה דהוי קנייה בהגבהתה וחסרון מנטילת רביעית חייב באונסיה:

גמ'

מסורת הש"ס

מ) [לעיל מח:]. כ) [לעיל מח.]. ג) [סס]. ד) כ"ב פח. ה) כ"ק לה. ע"ש. ו) [לעיל מ:]. ז) [דף מ:]. ח) [וע"ע תוספות ספחים סב. ד"ה ר' מאיר ותוס' זבחים ד: ד"ה מתנכה ותוס' בכורות נט. ד"ה ממחבת ותוס' חולין נט. ד"ה אלא זבחים].

תורה אור השלם

1 אוֹ מִכֹּל אֲשֶׁר יִשָּׁבַע עָלָיו לַשָּׁקֶר וְשִׁלַּם אֹתוֹ בְּרֹאשׁוֹ וַחֲמִשָׁתָיו יֹסֵף עָלָיו לַאֲשֶׁר הוּא לוֹ יִתְּנֶנּוּ בְּיוֹם אַשְׁמָתוֹ:
ויקרא ה כד

2 אם לא יִמָּצֵא הַגַּנָּב וְנִקְרַב בַּעַל הַבַּיִת אֶל הָאֱלֹהִים אִם לֹא שָׁלַח יָדוֹ בְּמְלֶאכֶת רֵעֵהוּ:
שמות כב ז

הגהות הב"ח

(מ) רש"י ד"ה החושב לשלוח יד אמר. כ"כ ובקדושין סוף דף מב פרש"י אלא דוקא אמר אלא מסר:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה החושב וכו' חך מחשבה. עין בהרא"ש ריש הלכות ס"ת:

רבינו חננאל (המשך)

וולדותיה דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר גזלה חוזרת בעיניה. ר' מאיר כב"ש ר' יהודה כב"ה וקיימא לן כר' יהודה דבית הלל קיימי כותיה. וקיימא לן הא דאוקימנא אליבא דב"ה שבח גזילה דגזלן הוא בשבח שהשביחה בגופה אבל שבח שהשביחה בדמים דנגזל הוי כדרבה דאמר ביתר כולי עלמא לא פליגי דודאי לנגזל הוי כי פליגי בחסר. וקיימא לן כרבא וכן הלכה. ר' עקיבא אומר כשעת התביעה. ואע"ג דאמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' עקיבא. ובתלמוד ארץ ישראל פסקו כר' עקיבא אנן לא סמכינן אלא בהא דאמר רבא דהוא בתרא ופסק הלכה כב"ה וכיון דסלקא שמעתא הכי ש"מ השבח גזילה דגזלן הוי ומדאחזינן רבה דפריק שליחות יד אינה צריכא חסרון ושואל שלא מדעת גזלן הוי ש"מ דהלכתא איתן. [ט] פי' כיון דאיכא עדים מההיא שעתא דנגזל נתחייב לשלם אבל אם אין עדים אין חייב לשלם אלא בעת תביעתו בב"ד והל' המפקיד אצל חבירו בעדים ואפי' בשטר אין צריך להחזיר לו בעדים אלא כי אמר החזרתיו לך נאמן וכן אם אמר נאנסו נאמן ובתרוייהו אינו חייב אלא שבועה שנאנסו או התזרתים לך: **מתני'** החושב לשלוח יד בפקדון בית שמאי מחייבין ובית הלל אומרים אינו חייב עד שישלח בו יד כו' שנאמר אם לא שלח ידו במלאכת רעהו מלמד שאינו חייב עד שישלח בו ידו

רבינו חננאל

אלא פשיטא כשעת הוצאה מבית בעלים היא והיא שעת הגזילה והיתה שוה באותה שעה זוז ובשעה ששאאה שוה ר' כוה חלקו בית הלל ובית שמאי ב"ש סברי ד' משלם כי השתא וב"ה סברי (דמשלם) כשעת הגזילה והוא זוזא לימא רבה דאמר משלם (ד") כב"ש דהא בית הלל זוזא חדא קאמרי. ופריק רבה ביותר כלומ' אם עת ששאאה היתה שוה יותר ממה שהיתה שוה בשעת גזילתה דברי הכל ד' כי השתא משלם כטעמא דידי שפרישנו למעלה כי פליגי בחסר כגון שהיתה שוה עת ששלח ידו בפקדון של חבירו ד' ובעשיו שוה זוז בית שמאי סברי שליחות יד אינה צריכא חסרון ומשעה דשלח בה יד איחייב בה. וב"ה סברי שליחות יד צריכא חסרון וכ"ז (דלא) חסרה ברשותיה דמריה קאי והיסרה דחברה אי שתיא וחיסרה בהתיא שעתא מיחייב עלה ההיא שעתא זוזא הוא דשויא. ואלא רבה דאמר שליחות יד אינה צריכא חסרון כב"ש וכו'. ואוקימנא למתני' חלוקת ב"ש וב"ה בשבח גזילה ב"ש סברי דנגזל הוי וכי הני תנאי דתניא הגוזל רחל גזזה וילדה משלם אותה ואת גיזותיה